

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. אלא אפילו אמר אמרו נמי לא ... לאפוקי ממ"ד מודה רבי יוסי באומר אמרו 1
- ב. קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב..... 2
- ג. זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום 3
- ד. מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה"ז גט..... 4
- ה. מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת..... 5
- ו. זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט..... 5
- ז. הלכה כרבי יוסי ... זמנו של שטר מוכיח עליו..... 6
- ח. ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ... התירוה להינשא..... 8
- ט. גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר..... 9
- י. אף גיטו אם עמד חוזר..... 9
- יא. ומה גיטו אף על גב דלא פריש כיון דאמר כתובו אף על גב דלא אמר תנו..... 10
- יב. אף מתנתו כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מיניה..... 11

דף עב.

א. אלא אפילו אמר אמרו נמי לא ... לאפוקי ממ"ד מודה רבי יוסי באומר אמרו

כבר התבאר לעיל דף סו: ודף עא: שאפילו אמר להם¹ אמרו לסופר שיכתוב ולעדים ויחתמו, ואפילו במיחד הסופר והעדים, ואומר אני ממנה סופר פלוני לסופר, ועדים פלוני ופלוני לעדי חתימה², לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו, דבדידיה תליא רחמנא (דברים כד פסוק א) וכתב, משמע הוא בעצמו או שלוחו ששמעו מפיו דשלוחו של אדם

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קב ד

² הוא דעת הרמב"ן וכמה פוסקים אבל הר"ן והר"א נחלקו עליו וסברי דלא פסל ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם לפלוני דאז איכא למיחש לחורבא אבל בממנ' סופר ועדי' שלא בפניהם מהני וכתב עוד בתשובת מהרד"ך דלהלכה אמרו כן ולא למעשה וע' בב"י. ח"מ שם יב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

כמותו, ולא שיצוה לאחרים שיעשו שליח, דמילי לא מימסרין לשליח, אפילו פירש להן בפירוש שימנו אותו שליח והם מינוהו הגט פסול מגזירת הכתוב, ויש אומרים שהיא ספק מגזירת דמספקי להו במילי כשאומר להם למנות אחרים³ אי מימסרו לשליח אם לא.

ב. קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב

כבר התבאר לעיל דף עא. שהרוצה לגרש⁴ אפילו כתב בכתב ידו לסופר שיכתוב, ולעדים שיחתמו, לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו מפיו, בין שהוא פקח ששומע ויכול לדבר, בין שהוא פקח ששומע ואינו יכול לדבר, אלא שנשתתק, בין שהוא חרש שמדבר ואינו שומע בין שאינו שומע ולא מדבר, שאין שליח נעשה שליח אלא כששומע מפי עצמו, וכתב כשומע מפי אחרים דמי⁵.

ויש מכשירין⁶ במי שנשתתק לכתוב ולחתום על פי כתב ידו שיכתוב לסופר כתוב ולעדים חתומו, והוא שתהא דעתו מיושבת עליו⁷ שאז הוא כפקח לכל דבריו כיון

³ אבל באומר להם שהם יתנו והם מעצמם אמרו לסופר הגט בטל מן התורה לכ"ע ומיהו גם באומר אמרו ייש פוסקים דס"ל דאינו רק פסול מדרבנן והרמב"ם כתב הרי זה גט פסול ומתיישבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל. ח"מ שם יג ב"ש ז

⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קכ ה

⁵ דהא דרב כהנא לעיל דף עא. ופרש"י אבל חרש דרב כהנא אינו שומע ואינו מדבר ע"כ. ומהך סוגיא משמע דכתב יד עדיף מהרכנה. וכאן בסוגיא תניא כתב הסופר לשמה וכו' הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקין קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו. וכתבוה הרי"ף והרא"ש בס"פ התקבל. וכתב הרא"ש שם וז"ל מדלא קא ממעט אלא חרש משמע דפקח שכתב בכתב ידו מהני דלא גרע מהרכנה דאלם. ומיהו אומר ר"ת דבתוס' קתני בהך ברייתא דמיייתי הכא ולא עוד אלא אפילו כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו כו' פסול עד שיאמר לסופר כו' אף על גב דהרכנה מהני אפשר דהרכנה עדיפא טפי משום דמראה בגופו וכו' הרשב"א בשם הירושלמי היא הרכנת הראש היא [שמיעת] קולו. א"נ נשתתק דאי אפשר בענין אחר אקילו ביה משום תקנת עגונות עכ"ל. והנה איכא נפקותא בין ב' התירוצים הללו דלתירוצא קמא דהרכנה עדיפא [מכתוב] כתב ידו לא מהני כלל. וכשאמרו לאפוקי מדרב כהנא לאו אחרש בלבד, אלא אעיקר דינא דמכשיר לכתוב ע"י כתב ידו מפקינן. ולפי תירוצא בתרא משמע דכתב ידו מכשרי בנשתתק. וכי היכי דאקילו בהרכנת הראש בנשתתק הוא הדין נמי דאקילו נמי לכתוב ע"י כתב ידו. וכתב מרן הב"י דהמור תפס תירוץ ראשון עיקר ובטל נמי הוי משום דאתמר בירושלמי ואי משום דאתי כדעת הרשב"א ושאר הפוסקים יע"ש.

⁶ דעת הרמב"ם וסבירא ליה להרמב"ם דשאני חרש דאינו שומע ואינו מדבר מנשתתק ואינו ממעט אלא חרש ולא נשתתק לפ"ז כתב והרכין שוין ונשתתק דיכול לגרש ע"י הרכנו יכול לגרש ע"פ כתבו וחרש א"י לגרש לא על פי כתבו ולא ע"פ הרכנו,

⁷ מרן הב"י רצה לדקדק מלשון הרמב"ם פ' שני דלכתיבת ידו לא בעי בדיקה ג"פ כמו גבי הרכנה, ומ"ש ואם היה דעתו מיושבת עליו אין להצריך בדיקה ג' פעמים אלא לאפוקי שלא תהא דעתו מטורפת וכן נראה מדבריו פרק כ"ט מהלכות מכירה [ה' כ"ג]. וכבר כתבתי בס"ק כח דבפרק י"ג מהלכות גרושין [ה' כ"ח] מוכח בהדיא מדבריו דגם לכתובת ידו בעי בדיקה גם לענין גיטין וא"כ מ"ש שתהא דעתו מיושבת עליו הוא להצריך בדיקה כמו גבי הרכנה. גט פשוט שם לב. ועיין סמ"ע חושן משפט סימן לה סעיף יא וז"ל "משום דבניטין דוקא

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ששומע אלא שאינו מדבר, והואיל ואי אפשר בענין אחר מועיל בכתב ידו דאקילו ביה רבנן משום תקנת עגונות, אבל בפקח גמור שאפשר בדבור י"א שאינו מועיל בכתיבת ידו, וכל שכן במדבר ואינו שומע שלא מועיל בכתיבת ידו אלא בדבור מעלייתא⁸. וי"א שמועיל⁹.

ובדיעבד אם כתבו נשתתק או פקח הוי ספיקא דאורייתא, ובמקום עיגון יש להקל¹⁰, בכתיבת יד של פקח. וה"ה במשומד שהוא בארץ מרחקים והדבר קרוב לנמנע לבא לתת גט. דכותבין ע"י כתב ידו¹¹.

ג. זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום

כבר התבאר במסכת כתובות דף ב: ששכיב מרע¹² שאמר לאשתו הרי זה גיטך לאחר מיתה כדי לפוטרה מן היבם אינו כלום¹³, שאין גט לאחר מיתה, שמיד שימות נופלת לפני היבם. וכן אם אמר הרי זה גיטך אם מתי¹⁴ מחולי זה, שמשמעותו כשיפסק חולי זה וימות¹⁵, וכן אם אמר הרי זה גיטך אם מתי הרי גם זה לאחר מיתה משמע ואינו כלום. ויש אומרים¹⁶ שהרי זו ספק מגורשת, שספק לנו אם אמר נאמר בגט זמנו של גט מוכיח עליו, והרי כתוב

בנשתתק הוא דצריכין לבדוק בבדיקה זו היכא שנשאה קודם שנשתתק דהוה קדושין קדושין נמורין, ואח"כ נשתתק. משא"כ בשומע ואינו מדבר או איפכא כשהיה כן משנולד, דאפילו אינו עומד בבדיקה זו יכול לגרש, דאמרינן ככניסתו כן היא יציאתו

⁸ אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר שנשאה כשהוא פקח דהוה קדושין קדושין דאורייתא ואח"כ נתחרש, אינו מוציא לעולם עד שיבריא, ואין סומכין על רמיותיו ולא על כתיבתו אף על פי שדעתו נכונה ומיושבת עליו, דחשבינן ליה לחרש שאינו שומע ואינו מדבר כשומה גמור לכל דבריו.

⁹ ופקח שהרכין ל"א מדר' אסור כיון שיכול לדבר. ב"ש שם ח

¹⁰ ר"ס קכ"ג בד"מ בשם רד"ך

¹¹ גט פשוט לא, אר היטב שם י, וכ"פ בתשובת שבות יעקב ח"א שאלה קי"ד קט"ו ע"ש הסדר ונוסח הגט והרשאתו.

¹² שו"ע ונו"כ שם כמה א

¹³ אין לקשות למה לא אמרינן התנאי בטל והגט חל מיד שהרי לא כפל התנאי אם כן המעשה קיים והתנאי בטל ויש לומר אם מתי הוי כאומר לאחר מיתה והוי כאלו קובע זמן שאין צריך תנאי כפול והא דהתקין שמואל באם מתי תנאי כפול היינו כמ"ש המגיד כשכפל התנאי או ניכר דאין כוונתו לגרש אחר המיתה אלא מגרש מיד ואינו אלא תנאי אם ימות משא"כ באומר סתם אם מתי אמרי' דכוונתו לגרש לאחר מותו והוי קובע זמן ואין צריך ת"כ. ב"ש שם א

¹⁴ משום אם מתי תרי לשונות משמע מעכשיו ומשמע לאחר מיתה מ"ה אם אמר מהיום כמאן דאמר מעכשיו דמי לא אמר מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה דמי. ב"ש שם ג

¹⁵ לבוש וט"ז שם א

¹⁶ דעת הר"ן שספק אם הלכה כר' יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

זמן בגט, ועוד הרי כתוב בפירוש בנוסח הגט מן יומא דנן כו' והוא כאילו אמר מן היום, לפיכך חולצת ולא מתייבמת.

ד. מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה"ז גט

אמר מהיום¹⁷ אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט¹⁸, שהרי כשימות¹⁹ חל הגט למפרע מעכשיו. ולחלן דף עה: יבואר בעזה"ת שי"א שצריך שיאמר לה כשנותן לה הגט בזה הלשון, אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט, ואז הוא בטל מיד כשעמד אפילו לא אמר חוזרני בי²⁰. וטוב לעשות שיאמר מעכשיו אם מתי משיאמר מהיום, שאם אמר מהיום שמא אין דעתו אלא מסוף היום ואילך²¹, ואם ימות קודם שיעבור היום אין גט לאחר מיתה²².

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁸ משמע לכאורה אם אמר סתם אם מתי אין צריך אומדנא האם מת מחולי שהיה חולה בו בעת אמירתו, וכ"כ הרמב"ן ורי"ז וכתבו אפילו אם מת מחולי אחר מגורשת כיון שלא הבריא לגמרי כאשר היה קודם שחלה אף על פי שחלף בלא משענת הוי גט ואם הבריא מחולי לגמרי כמו שהיה קודם שחלה בטל הגט אף על גב שחלה אחר כך ומת, ובסעיף אח"ז הביא דברי הרשב"א והר"ן ש"מ שאמר אם מתי מחולי זה קאמר לכן אם הבריא וחלה אח"כ ומת אינו גט נראה דל"פ על הרמב"ן אלא אם הבריא כמו שהיה קודם שחלה אז הגט בטל אף על גב שחלה אחר כך ומת ואמרי' מ"ש אם מתי היינו מחולי זה קאמר אבל אם לא הבריא כמו שהיה קודם שחלה אף על גב דחלף בשוק בלא משענת וחלה מחולי אחר מגורשת אא"כ שהתנה בפירוש אם מתי מחולי זה ואז אפילו לא הבריא כמו שהיה קודם שחלה בעינן אומדנא אם מת מחולי הראשון. אבל מדברי המגיד ספ"ח ה"ז מבואר דהרי"ף והרמב"ם לא ס"ל כן אלא אפילו אם אמר סתם אם מתי צריך אומדנא אם מת מחולי הראשון וסוגיא קאי אפי' אם אמר סתם אם מתי, ולכאורה קשה לפ"ז על מ"ש המחבר בסעיף ט' עצה טובה וכו' אכתי החשש במקומו עומד דהא ס"ל אפי' באומר סתם אם מתי בעינן אומדנא אם מת מאותו חולי. ב"ש יב

¹⁹ משמע אם לא ימות אינה מגורשת היינו לשיטות הרמב"ם בשו"ע שם לח ג דס"ל במעכשיו א"צ תנאי כפול כמש"כ שם בסתם "כל האומר: מעכשיו, או על מנת, אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים תנאי למעשה" אבל לשאר פוסקים שהביא שם בלשון י"א אם לא כפל התנאי אז בטל התנאי והגט חל. ב"ש שם ד

²⁰ שו"ע שם קמה ה ותקנו לומר בזה הלשון ב' פעמים אם לא מתי, אף על גב דבתנאי כפול סגי עוד דבכל התנאים צריך שיהיה ההן קודם ללאו, וגבי גט התחילו בלאו אם לא מתי לא יהא גט, ולא רצו להתחיל באם מתי יהא גט דאתחולי בפורענות לא מתחלינן דלא יפתח אדם פיו לשטן, ולפי שבכל תנאי צריכין תנאי כפול והן קודם ללאו כמו כתנאי גז ובני ראובן, הצריכו שיחזור ויאמר אחרי כן אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט דהו"ל תנאי כפול והן קודם ללאו, ואם לא מתי הראשון אינו אלא משום דלא יפתח אדם פיו לשטן. לבוש שם

²¹ לכאורה קשה למה אמרינן אם אמר כתבו לאחר שבוע דכותבים מיד אחר שבוע כיון שכל השנה שאחר השבוע בכלל אחר השבוע שמא כוונתו על סוף השנה. ב"ש שם ה

²² בטור בשם הרמ"ה כתב ודוקא שיש עדים שהגיע הגט לידה בחייו אבל אם אין עדים מתי בא לידה אף על גב דכתב בו זמן וכתב בו מהיום כיון דלא משתרייא אלא בעידי התימה לא הוה גירושין דעידי התימה אין עושין אותו גט אלא לאחר היום וכיון שמת קודם לכן הוה ספק עכ"ל ולא ידעתי למה לא העתיק זה בשו"ע וצ"ל דגם בעידי מסירה שאומרים סתם נמסר בפנינו ביום פלוני לא סגי דגם כאן יש חשש שמא מת קודם המסירה באותו יום דחד מעמא הוא עם עידי התימה בזה אלא צריך שעידי המסירה יעידו בפירוש שנמסר קודם המיתה. ט"ז שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ה. מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא

מתייבמת

ואם לא אמר אם מתי, אלא אמר הרי זה גיטך מעכשיו, או מהיום, ולאחר מיתה²³, הרי זה ספק מגורשת, דשמא אחר שאמר מעכשיו חזר בו מלשון מעכשיו²⁴, ור"ל לאחר מיתה ודוקא, וסמכה דעתו אלאחר מיתה שאמר.

ו. זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה

ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט

ואם לאו אינו גט

אמר מעכשיו אם²⁵ מתי מחולי זה²⁶, אם הלך ועמד בשוק על משענת, אם לא ניתק מחולי לחולי אלא שהכביד עליו חוליו ומת אפילו היקל בנתיים הרי זה גט, ואפילו אומדנא אין צריך שהרי מחולי הראשון מת.

ואם ניתק מחולי לחולי ועמד בשוק²⁷ על משענת אומדין אותו²⁸ אם מחולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט. ויש אומרים שאם מת מחולי הראשון אעפ"י שהלך בשוק בלא משענת, ואף על פי שפירש ואמר אם מתי מחולי זה אפילו הכי לא בטל הגט, ואם עמד אינו חוזר, משום גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה, דאי אמרת חוזר יאמרו כיון שיכול עכשיו לחזור

²³ דלא כטור שכתב בשם הרמ"ה שאין מעכשיו כמו מהיום דאע"ג דמהיום ולאחר מיתה הוה ספק מעכשיו ולאחר מיתה הוה גט עכ"ל

²⁴ הכי ס"ל לחכמים דספק הוא כיון דלא סיים אם מתי דהוא לשון תנאי בבירור אלא בזה דולאחר מיתה דלא הוה תנאי בבירור יש לנו לחוש דמתחילה היה בדעתו לומר מעכשיו לחוד וחזר מדעתו ואמר דוקא לאחר מיתה ונמצא דאינו גט או דלמא דגם האי לישנא הוה תנאי ואולינן לחומרא. ט"ז שם ד

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ז

²⁶ היינו לשיטת הרמב"ם מובא בשו"ע לח ג בסתם דס"ל אם אמר מעכשיו וקיים אפי' לא כפל אז בעינן אומדנא אם נתקיים התנאי אבל לשאר פוסקים שמובא שם בלשון י"א דס"ל אפי' אם אמר מעכשיו בעינן תנאי כפול ואם לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים אם כן אפי' אם לא מת מחולי הראשון הגט קיים, ועיין ב"י סס"ז אם העדים החתומים נאמנים לומר שנתן הגט על תנאי. ב"ש יא

²⁷ ובטור כתב אפילו הולך בביתו בלא משענת א"צ אומד כיון שלא הלך בשוק ובח"ה סימן ר"ן כתב בהג"ה כשהולך בביתו על משענת אין צריך אומד ולמד מדברי המרדכי ובאמת י"ל שם מעשה שהיה כך היה שהלך על המשענת אבל באמת ל"פ על הטור וס"ל נמי אם הולך בביתו בלא משענת א"צ אומד ואם הלך בשוק על משענתו צריך אומדנא. ב"ש שם יד

²⁸ אבל אם לא אמר מחולי זה אלא רק אם מתי עי"ל שהב"ש יב הבי מחלוקת ראשונים אם צריך אומדנא שדוקא מאותו חולי או כל שלא הבריא אפילו מת מחולי אחר הרי זה גט.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

בו ואם היה מת היה גט, אם כן יש גט לאחר מיתה, ויבאו להתיר אפילו להדיא גט לאחר מיתה.

ז. הלכה כרבי יוסי ... זמנו של שטר מוכיח עליו

הנותן מתנה²⁹ מהיום ולאחר מיתה, זוכה המקבל בגוף מהיום, ואין הנותן יכול לחזור בו, אבל אין המקבל זוכה בפירות אלא לאחר מיתה, ואם כתב מהיום אם לא אחזור בי עד לאחר מיתה יכול לחזור כל ימי חייו אף מהגוף³⁰.

כתב לו שטר מתנה שמקנה לו שדה פלונית לאחר מיתה, וכתוב זמן בשטר³¹, ה"ז כאילו הקנה לו מהיום ולאחר מיתה³², שזמנו של שטר מוכיח עליו³³, ואם עשו קנין וכתב בשטר שנעשה קנין, אף על פי שאין בו זמן קונה הגוף מיד³⁴, ודוקא כשהגיע השטר ליד המקבל³⁵.

²⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ רנז ו

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ז כתב בפת"ש שם סק"ה בשם שו"ת נוב"ק סימן כט שאם מכר איזה דבר מהנכסים שנתן, המכירה עצמה היא החזרה, ולא אמרינן ששעבד נפשו בשעת המכירה להיות לזה על המעות, כיון שהוא יכול לחזור בהיתר, ואפי' משום מחוסר אמנה אינו, שהרי ע"ד כן נתן, ע"כ.

³¹ שו"ע ונו"כ שם רנח א, ואפילו אין כתוב בשטר שנעשה קנין, משום שזמנו של שטר מוכיח עליו, שאילו היה בדעתו להקנות לו רק לאחר מיתה לא היה כותב בו זמן, ופירש הסמ"ע דהיינו שכתוב בשטר שדי נתונה לך לאחר מיתה, והרי אין קנין שטר לאחר מיתה, ואפ"ה אמרינן שנתכוין בזה להקנות לו מהיום, וקנה גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, וכתב עוד הסמ"ע דאין נ"מ אם נכתב הזמן בתחילת השטר או בסופו. עוד כתב הסמ"ע שאינו קונה בשטר זה אלא כשבא השטר לידו של מקבל.

³² וכתב בשו"ע שם דמה שכותבים בשטרות מעכשיו גם כשיש זמן בשטר, אינו אלא להרוחה אף על פי שאינו צריך.

³³ ונלענ"ד שלא אמרו דין זמנו של שטר מוכיח עליו אלא כשכתב או אמר בסתם שיקנה לאחר מיתה, אבל אם כתוב בשטר בפירוש שלא יקנה אלא לאחר מיתה, מהיכי תיתי נאמר שמשום שכתוב זמן בשטר נפרש השטר להיפך ממה שכתוב בו. פתחי חושן חלק ח פרק טו הערה קצו

³⁴ שו"ע ונו"כ שם ב וכתב הרמ"א דכל קנין כמעכשיו דמי, והטור הביא בשם הרמ"ה שגם בקנין אינו מועיל אא"כ יש זמן בשטר, והמחבר סתם כדעת הטור בשם הרא"ש, וגם הרמ"א לא הזכיר דעת הרמ"ה, ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן י.

³⁵ כתב הטור כיון שהוא בקנין קונה מיד כשהגיע השטר לידו, וכתב הב"י דמשהגיע השטר לידו קונה למפרע מזמן כתיבתו, ומ"מ תמה דכיון דאיכא קנין למה צריך שיגיע השטר לידו וכיון בב"ח, והסמ"ע סק"ד כתב דאע"ג דבעלמא קיי"ל דסתם קנין כמעכשיו וקנה מיד אפילו בלא שטר, שאני הכא שהזכיר לאחר מיתה, ולכן בעינן שיגיע שטר לידו, ומדייק הסמ"ע בדברי המחבר שכתב בדין זה וכן אם יש בו קנין, ומשמע שדומה לדין הראשון דיש בו זמן ואין בו קנין, והתם פשיטא דבעינן שיגיע שטר לידו, דבשטר לחוד ליכא למ"ד שקונה בלי מסירת השטר, ותמה הסמ"ע על הרמ"א שכתב דכל קנין כמעכשיו הוא, דמשמע שקונה מכח הקנין, וליתא, ואף על פי שהמחבר כתב שקונה מיד ולא הזכיר שיגיע השטר לידו, יש לומר שסמך על מ"ש וכן (נצ"ע) הרי בדין ראשון ג"כ לא הזכיר דבעינן שיגיע השטר לידו, ואף על פי דע"כ צריך לפרש כן, מ"מ אין בלשון וכן לסמוך על מה שלא הזכיר בפירוש, ומ"ש הב"י בכונת הטור שבמסירת השטר קונה למפרע משעת כתיבה, כתב הסמ"ע שהוא ללא צורך, ונראה שחולק על הב"י וסובר שבאמת אינו קונה אלא משעת מסירה, ועיקר הכרח הב"י לפרש כן בדעת הטור מפני שכתב שקונה מיד, וע"ז כתב הסמ"ע דלשון מיד אינו אלא לאפוקי

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אין אומרים³⁶ שזמנו של שטר מוכיח עליו אלא כשצוה הנותן לכתוב זמן, או שצוה לעדים לעשות שטר מעליא, אבל מה שכתבו זמן רק לזכרון בעלמא אין אומרים כן, ואם כתוב בשטר שזה שנותן לו הוא לאחר מיתה, אין הזמן שבשטר מוסיף שיקנה מהיום.

יש אומרים³⁷, דלאו דוקא זמנו של שטר, אלא גם בעל פה הזמן מוכיח, לפיכך³⁸ כשאמר לעדים בעל פה שיזכרו הזמן, הרי זה ככתוב זמן בשטר, וכן אם כתב שטר המתנה בסתם ולא כתב בו לאחר מיתה, אלא שבשעת נתינת השטר לידו אמר לו בעל פה שנותן לו לאחר מיתה, הזמן הכתוב בשטר מועיל לתנאי שבעל פה³⁹.

יש אומרים⁴⁰ שלא אמרו שזמן השטר מועיל להקנות מעכשיו אלא כשכתב שמקנה לאחר מיתה, אבל אם כתוב שמקנה לו לאחר ל' יום אינו מועיל⁴¹ ויכול לחזור תוך ל', וכן אם מת הנותן או המקבל המתנה בטילה, ואם יש קנין בשטר אף בזה מועיל⁴².

שלא נאמר שאינו קונה אלא לאחר מיתה, והט"ז כתב שאף הרמ"א סובר כהב"י, ועי' בדבריו מ"ש לבאר דברי הב"י בדעת הרמ"א, ועי' שו"ת השיב משה סימן קד ובאמרי בינה דיני הלואה סימן י. פתחי חושן שם הערה קצט ועיי"ש מה שהביא משו"ת נוב"ת חו"מ סימן מז.

³⁶ רמ"א שם ב

³⁷ רמ"א שם

³⁸ פ"י הסמ"ע שם בדברי הרמ"א

³⁹ ש"ך שם בפירוש דברי הרמ"א ועיי' פתחי חושן שם שהקשה לכאורה צ"ע דכ"ש הוא, דודאי מסברא נראה דמה שכתוב בשטר לאחר מיתה גרע טפי, ואפ"ה אמרינן שזמן השטר מוסיף לקנות מהיום, כ"ש כשלא כתב בשטר כן. ונגלענ"ד שכונת הש"ך שהיה מקום לומר שהזמן בשטר אין כונתו להקנות מהיום דשמא אינו אלא לזכרון בעלמא להניחא אם כותב שמקנה לאחר מיתה אם כן ע"כ מה שכתב זמן היינו לומר שמקנה מהיום שאם לא כן אמאי כתב הזמן אך אם לא כתב לאחר מיתה אם כן כתב זמן כבכל שטר או אולי לזכרון, ולהכי חידש הש"ך שכיון שאמר כן בעל פה על כרחך ידע שכך רצונו בעת כתיבת השטר ואם כן ע"כ כתב זמן לומר שמקנה מהיום.

⁴⁰ רמ"א שם ב בדעת הרמ"ה

⁴¹ דבשלמא הכותב נכסיו לאחר מותו, כיון שהמיתה מבררת הזמן, מה צריך לכתוב שום זמן, ע"כ להקנות לו מאותו הזמן, אבל היכא דצריך לברר הזמן בשטר כדי לברר הני ל' יום מאימתי מתחילים, אין לומר זמנו של שטר מוכיח, ע"כ, ותמה הב"י דאף בלאחר ל' א"צ לכתוב הזמן בשטר, שיכול לכתוב שיחול הקנין ביום פלוני, ושוב הזמן מבורר, ולכן השמיטו המחבר בשו"ע, ועי' בב"ח מ"ש ליישב דברי הרמ"ה, והסמ"ע כתב שאין זו תמיה, דאע"פ שהיה יכול לכתוב באופן אחר, מ"מ אין להוכיח מזמן השטר שנתכוין להקנות מהיום, שכן דרך לכתוב, ונראה שהט"ז הסכים לדבריו. והש"ך כתב שמסוגית הגמרא בפ' מי שאחזו משמע דאף מכאן עד י"ב חודש מהני זמנו של שטר, וגם באהע"ז סימן קמד משמע דלא כהרמ"ה, ובפת"ש סק"ב כתב בשם שו"ת שבוי"ח"ב סימן קס שמסיק למעשה שאין להוציא מיד יורשים. וכתב בקצה"ח דאף לדעת החולקים על הרמ"ה וס"ל דאמרינן זמנו של שטר מוכיח גם בלאחר ל', מ"מ לפי מ"ש התוס' בקידושין (דף סג ע"א) דקיי"ל כר' יוחנן דבאומר מהיום ולאחר ל' הוי שיורא וצריך שיהיה באופן שבשעת חלות הקנין יכול הקנין לחול, וא"כ לא עדיף זמנו של שטר מאומר בפירוש מהיום ולאחר ל', ולשיטתם יכול לחזור, וכן אם מת במל הקנין, עיי' שם, ועי' שו"ת ראנ"ח שצייין רעק"א.

⁴² שמשעת קנין משעבד נפשיה, והיינו דוקא בצירוף שטר עם זמן, ואז דינו כמקנה לאחר מיתה, והרמ"ה לשיטתו שסובר שאף לאחר מיתה ואף שיש בו קנין צריך זמן, אבל לדעת הטור דביש בו קנין א"צ זמן, אפשר שגם בזה א"צ זמן

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

דף עב:

ח. ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ... התירוה להינשא

הרי זה גיטך⁴³ אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש, ולא אמר מעכשיו ולא על מנת, ומת בתוך שנים עשר חדש, ה"ז ספק⁴⁴, וחולצת ולא מתייבמת⁴⁵.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף ב: שאם נתן לה גט⁴⁶ ואמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו, אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש יהא גט, אף על גב שחל למפרע משעת נתינת הגט כשלא יבא שהרי אמר "מעכשיו". אולם אם מת בתוך י"ב חדש ויש לה יבם, לא תינשא לשוק לכתחלה עד סוף שנים עשר חדש, ואם באה לינשא תוך י"ב חדש צריכה חליצה ולא מדינא, שהרי היא מגורשת ודאי, שכיון שמת הרי ודאי לא יבא, מכל מקום גזרינן שלא תינשא מת אטו לא מת⁴⁷, מיהו אם נשאת לא תצא.

⁴³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמד ב

⁴⁴ דספק אי קי"ל כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוה כאלו נכתב בו מעכשיו. ט"ז שם ו. ורבו בזה הדיעות כמ"ש בטור ובהר"ן ובמגיד וק"ל בגט דהי ספק בין אם התנאי נכתב בגט ובין בתנאי בע"פ אף על גב דקי"ל בממון זמן של שטר מוכיח מ"מ בגיטין אזלינן להומרא. ב"ש שם ד

⁴⁵ ות"ע ממשיכ רמ"א רנח ב שכתב שם בשם הרמ"ה אם כתב לו לאחר ל' יום לא אמרי' זמן של שטר מוכיח דהא צריך לכתוב הזמן כדי שיודעים אימת כלין ל' יום לפ"ז לכאור' קשה למה פסק כאן הרמ"ה דהיא ספק גט דהא ע"כ צריך לכתוב הזמן לידע אימת כלין יב"ח גם קשה מהא דאיתא ס"פ מ"ש רבותינו התירו באומ' אם לא באתי עד יב"ח ומת תוך יב"ח ואוקמי שם משום דס"ל כר' דאמ' זמן של שטר מוכיח ש"מ דס"ל אפי' בקוצב זמן אמרי' זמן של שטר מוכיח וצ"ל ר' יוסי ע"כ ס"ל אם קוצב זמן לא אמרי' זמן של שטר מוכיח דהא לא פליג אלא באומר מהיום ולאחר מיתה אבל לא פליג באומר אם לא באתי מכאן עד יב"ח ש"מ דס"ל קוצב זמן לא אמרי' זמן של שטר מוכיח, אבל רבותינו ס"ל כר' יוסי והתירו אפי' בקוצב זמן וכעין זה כתב המגיד ספ"א ואנן קי"ל כר"י משום רב פסק כוותי' והיינו באומר מהיום ולאחר מיתה אבל בקוצב זמן ס"ל לר"י דלא אמרי' זמן של שטר מוכיח ולרבותינו אמרי' אפי' בקוצב זמן זמן של שטר מוכיח ואיתא שם ר"א הורה ולא הודו כל סיעתו לכן פסק הרמ"ה במתנה אוקמי ממון בחזקת הנותן ובניו וכאן בגיטין פסק להומרא ולכאורה קשה ממ"ש בפ' המגרש דף פ"ה מיומא דגן לאפוקי דר' יוסי דאמר זמן ש"ש מוכיח ותקנו לכתוב בפירוש מיומא דגן ולא לסמוך על זמן שטר מבואר מ"ש מיומא דהי כאלו נכתב מעכשיו א"כ בגיטין שלנו אין ספק כלל דהא כותבי' מיומא דגן ובמגיד פ"ט דין ה' ובב"י ס' קמ"ה כתבו בשם העיטור יומא דגן להוי כאלו היה נכתב מעכשיו א"כ תימא על הפוסקים שלא כתבו חילוק זה וכן המחבר כתב בס' קמ"ג בשם י"א אפי' לא אמר מעכשיו דינו כאומר מהיום מחמת זמן השטר ולא כתב הטעם מדכותבים מיומא דגן שוב ראיתי בחדושי רש"ל שהקשה ג"כ כהנ"ל. ב"ש שם

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם ג

⁴⁷ כי אין העולם יודעין שמת ויתמהו על שמתירין להינשא אבל אחר י"ב חדש הכל יודעין שנתקיים התנאי. ט"ז שם ז. והרמב"ם למד מכאן כל זמן שלא נתבטל התנאי בפועל צריכה חליצה כמ"ש בס' קמ"ג בתנאי אם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ט. גיטין כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר

שביב מרע⁴⁸ שכתב כל נכסיו במתנה לאחרים ולא שייר לעצמו כלום⁴⁹, אף על פי שעשה גם קנין על המתנה, אם עמד מחליו ונתרפא לגמרי חוזר ונתבטלה המתנה מאליה⁵⁰, ואפילו התנה בשעת נתינה שלא יוכל לחזור לחזור⁵¹, אבל אם קנה מידו באופן זה אינו יכול לחזור⁵².

י. אף גיטין אם עמד חוזר

שביב מרע⁵³ שנתן גט ואמר סתם מהיום אם מתי, והבריא בטל גיטו, ואין אומרים כיון שאמר סתם מהיום אם מתי ולא אמר מחולי זה, לעולם קודם

תתן לי ולא קבע זמן וי"ל גם להרמב"ם אם נשאת לא תצא אלא ממ"ש הטור בס' קמ"ג סעיף י"ב שם בדיו הני"ל בשם הרמב"ם דס"ל דהיא ספק מגורשת משמע אם נשאת תצא וכן י"ל להטעם שכתב הר"ן דבעי' זו דהא לא חייש אלא לגרש דוקא אחר יב"ח נראה אם נשאת תצא דהוי ספק א"ד משא"כ למעם שכתבו תוס' והרא"ש משום גזירה דרבנן מת אטו לא מת מ"ה לא תצא. ב"ש שם ה

⁴⁸ שו"ע ונו"כ רנ ב

⁴⁹ עי"ל דף סו. בפרטי דין זה

⁵⁰ ואפילו שתק ולא חזר בו, ואין הקנין מוסיף, דאנן סהדי שלא הקנה אלא אם ימות (כתב הסמ"ע בסימן רמו ס"ק כג שהפירות שאכל א"צ להחזיר דניחא ליה שיהא ביד המקבל, ובדברי משפט שם תמה על הסמ"ע דפירות שאכל לאחר שנתרפא למה לא יחזיר, ועי' לעיל שנראה מדברי הטור שאין מוסרין המתנה עד לאחר מיתה, וגם בערוה"ש חולק על הסמ"ע וסובר שצריך להחזיר הפירות שאכל, ובסמ"ע משמע שבקנין עם יפוי כח אינו יכול לחזור, אבל בחידושי הת"ם כתב שאפילו עם יפוי כח יכול לחזור. ועי' להלן הערה נז, ולהלן יתבאר שכשם שאם עמד המתנה בטילה, ה"ה אם לא עמד יכול לחזור בו מהמתנה, וכן לתתה לאחר. בדברי משפט מסתפק בנתן מקצת נכסיו במצוה מחמת מיתה שאם עמד חוזר, ואח"כ נתן שאר נכסיו בקנין עם יפוי כח, דאפשר שאינו יכול לחזור אם עמד, עיין שם, ובכנה"ג כתב בשם המבי"ט שאם מינה אפוסטרופוס אפילו עמד לא נתבטל האפוסטרופוס, ונראה שאם רוצה לבטל מינוי האפוסטרופוס פשוט שיכול, ועי' שו"ת תשורת ש"י סימן תלג.

⁵¹ רמ"א שם אין התנאי מועיל להיות בקנין, דסו"ס אין כאן קנין אלא מכח תקנת חז"ל, ולא תיקנו אלא שאם ימות המתנה קיימת, ואין חוששין שמא תטרף דעתו, שהרי יכול עתה ליתן לו אם ירצה, וכתב הריב"ש סימן רז בנדון ידיה דאע"פ שאינו יכול לתת עתה, לא תיקנו בשביל מילתא דלא שכיחא. ובחידושי רעק"א מדויק מדברי הרמ"א דדוקא אם עמד חוזר, אבל אם לא עמד נתקיימה המתנה, וכן משמע במקור הדין ברשב"א, ועי' קצה"ח סק"י בשם הריב"ש.

⁵² כיון שקנה מידו הו"ל כמתנת בריא, ובביאור הגר"א תמה מ"ש ממתנת שכ"מ בקנין דאפ"ה חוזר, כמ"ש לעיל, ובדוחק צריך לומר שקנה מידו על התנאי, אבל גם זה צ"ע דקנין דברים הוא, וברבי"ש משמע שהמתנה היתה בקנין, ואפשר שבצירוף התנאי והקנין מועיל, דהו"ל כאילו אמר בפירוש שלא מכח תקנת חכמים הוא מקנה לו. ובחזו"א ליקומים סימן יג סק"י כתב שאם קנו מידו שלא יוכל לחזור לאו כלום הוא, אלא כונת הרמ"א שקנו מידו שמקנה מעכשיו, ואפשר שאפילו לא אמר בפירוש מעכשיו, אלא אמר שלא יוכל לחזור וקנה מידו, ה"ז כאומר מעכשיו, ובמה שהקשה הגר"א סו"ס איכא אומדנא דמחמת מיתה נותן, כתב החזו"א שלכאורה גם כשאומר מהיום דקיי"ל דאינו חוזר, כמ"ש להלן, יש להקשות כן, עיין שם. פתחי חושן חלק ח פרק טז הערה ימ.

⁵³ שו"ע ונו"כ שם ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

שימות קאמר שיהא גט ואפילו אם ימות לאחר כמה שנים, אלא אומרים
אנו ודאי אם מתי מחולי זה קאמר.

אבל בריא שאמר לאשתו הרי זה גיטך אם מתי, ודאי כל שמת בחייה קאמר, וכל מתי
שימות אפילו לאחר כמה שנים, הרי זו מגורשת מהיום.

אמר מעבשיו אם⁵⁴ מתי מחולי זה⁵⁵, ונתרפא ועמד מחוליו והלך בשוק בלא משענת
בדרך הבריאים, אף על פי שחזר וחלה ומת מהחולי הראשון, בטל הגט כיון שנתרפא
בנתיים.

לא הלך בשוק אפילו הלך בביתו בלא משענת אבל לא נתרפא לגמרי⁵⁶ ואפילו שניתק
מחולי לחולי הרי זה גט, ואין צריך אומדן שודאי מחולי זה מת.

יא. ומה גיטו אף על גב דלא פריש כיון דאמר כתובו אף על גב דלא אמר תנו

כבר התבאר במסכת כתובות דף נה: ולעיל דף יג: ודף סה: שאדם⁵⁷ שרוצה
לגרש אשתו ואמר כתבו גט לאשתי ולא אמר תנו, יכתבו ויתנוהו לידו אבל
לא יתנוהו לידה, שלא עשאם שלוחים אלא לכתוב ולא לגרש, ואם נתנוהו
לה אינו גט.

במה דברים אמורים בבריא שהוא בדעתו, ואם היה רוצה שיתנוהו לה היה
אומר להם, ולא היה דעתו אלא שיהא מוכן בידו ולכשירצה יגרש בו, אבל
בחולי לאחר ג' ימים שחלה או אפילו בתוך ג' ימים וראו שנתחזק עליו
החולי, או היוצא בקולר בין על עסקי נפשות בין על עסקי ממון, וכן המפרש
לים או היוצא בשיירא, כל אלו שאמרו כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו
ויתנוהו לה, שהדבר ידוע שלא נתכוונו אלו אלא לכתוב וליתן לה, אלא
שמתוך פחד ובהלה לא גמרו דבריהם לומר תנו⁵⁸.

⁵⁴ שו"ע ונו"ב אבהע"ז קמה ז

⁵⁵ היינו לשיטת הרמב"ם דס"ל אם אמר מעבשיו וקיים אפי' לא כפל אז בעינן אומדנא אם נתקיים התנאי אבל
לשאר פוסקים דס"ל אפי' אם אמר מעבשיו בעינן תנאי כפול ואם לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים אם כן
אפי' אם לא מת מחולי הראשון הגט קיים, ועיין ב"י סס"ז אם העדים החתומים נאמנים לומר שנתן הגט על
תנאי. ב"ש יא

⁵⁶ ב"ש שם יג

⁵⁷ שו"ע ונו"ב אבהע"ז קמא טז

⁵⁸ עיין בס' יד המלך פ"ב מהל' גירושין דין י"ב שכתב דמסתימת לשון הרמב"ם וכל הפוסקים משמע דא"צ
שיתנו לה דוקא בעודו חולה אלא אפילו אם טרם שנתנו לה חזר לאיתנו רק שבכל זאת החריש ולא ביטל
השליחות יכולים ליתן לה הגט דהעיקר הוא בעת אמירה ואם היה אז מסוכן אזי אמדינן לדעתו שכוונתו הי'

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

היוצא בקולר⁵⁹ (כלומר נידון למוות שמוציאין אותו להרגו עפ"י מלכות) דינו כמצוה מחמת מיתה, ואם ניצל מהריגה חוזר מהמתנה כמו שכ"מ שעמד מחליו. ויש אומרים⁶⁰ שה"ה במפרש בים והיוצא בשיירא⁶¹.

יב. אף מתנתו כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מיניה

כבר התבאר לעיל דף סו. שאמרו חז"ל⁶² שמתנת שכיב מרע, אינה צריכה קנין באחד מדרכי הקנאה שצריך במתנת בריא, אלא בדיבור או בכתיבה, לבד קונה המקבל, שדברי שכיב מרע ככתובים בדברים שצריכים כתיבה, וכמסורים דמי בדברים הצריכים מסירה. ולכן אם אמר תנו נותנים, למרות שלא עשו על כך קנין ולא נכתב עליו שטר.

לכתוב וליתן והוי כמו עשאו בפירוש שלוחים לכתוב וליתן וכל כמה דלא ביטל שליחותם כותבים ונותנים לה. פ"ת שם ז

⁵⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ שם והוא כדברי הרי"ף והרמב"ם, משום דגבי גט אמרו שדינם כמסוכן ודעתם מיטרפת, והנ"י כתב בשם הר"י יונה לפרש דעת הרי"ף והרמב"ם משום שהרבה יוצאין להשתקע ונותנים מספק שמא ישתקעו שם, ולכן כשחוזרים, חוזרים גם ממתנתם, אפילו במקצת ובקנין. וכתב בערוה"ש שלא חלק הרא"ש אלא לענין מתנה במקצת שאין דינו כמצוה מחמת מיתה, אבל במתנה בכולה מודה שדינו כשכ"מ, ועוד כתב שאף להרמב"ם אינו אלא כשצוה סמוך ליציאתו, אבל אם צוה ימים קודם דינו כבריא לגמרי, וכן ראיתי בספר ארץ חיים סימן רנ בשם שו"ת אבקת רובל סימן קכד דדוקא ביום או יומיים קודם אבל לא קודם לכן, ועוד משמע מדבריו דצריך שיזכיר בשטר המתנה שעומד לצאת לחו"ל, והביא שכן הסכימו מרן הב"י וגדולי דורו לפסק זה, עיין שם. ועיין בקצה"ח סק"ט ובנה"מ ס"ק יב דלאו לכל מילי חשיב כמצוה מחמת מיתה, דלא חשיב כמצוה מחמת מיתה אלא משום דלא גמר ומקני אלא לאחר שיחליט אם ישתקע שם, עיין שם.

⁶⁰ והרא"ש הולק במפרש ויוצא בשיירא, וסובר דלא ילפינן מגט, דאח"כ דבהילי מחמת דרכם ולא גמרו דבריהם, אבל לענין מתנתם לא מסתבר, שהרי מדעתם יצאו ודעתם לחזור. ומ"מ ביוצא בקולר מודה הרא"ש, שאין לך מצוה מחמת מיתה גדול מזה.

⁶¹ ומדברי הפוסקים נראה שלא אמרו במפרש בים ויוצא בשיירא אלא משום שמא ישתקעו שם ולא יחזרו, אבל לא משום שהולכים למקום סכנה, ולפי"ז נראה שהחולק למקום סכנה ואינו יוצא חוץ למדינה, או אפילו חוץ למדינה אלא שיוצא לעסקיו וברור שאין דעתו להשתקע, לכו"ע אין דינו כמצוה מחמת מיתה. פתחי חושן חלק ח פרק טז הערה ז

⁶² שו"ע ונו"כ חו"מ רנ א, כדי שלא תטרף דעת החולה שאינו יכול לעשות קנין המועיל בכל דבר, וחושש שלא יתקיימו דבריו שצוה, ולכן תיקנו שבדיבור בלבד ה"ז בקנין גמור,

וכתב בכנה"ג בשם שו"ת לחם רב סימן רו שאפילו לא אמר השכיב מרע לתת, אלא ששאלו אותו אם רוצה לתת לפלוני ואמר הן, ה"ז כדברי שכיב מרע, ומשמע מדבריו שצריכים לשאול אותו באחד מלשונות המועילים במתנת שכיב מרע, כמ"ש בפרק יז, וכתב עוד בשם התרוה"ד דה"ה אם אמר שמבקש מיורשיו שיעשו כך וכך בנכסיו, ה"ז מתנת שכיב מרע.

כתב בכנה"ג סימן רנ הנה"ט אות טו שלא תיקנו דברי שכיב מרע ככו"מ אלא כשאינו חב לאחרים, אבל כשיש לו חובות אינו יכול לתת במתנת שכיב מרע ולהפסיד לאחרים, וצ"ע.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

החולה שאינו יכול להלך על רגליו בשוק⁶³, והרי הוא נופל על המטה, הוא הנקרא שכיב מרע⁶⁴, והחולה מסוכן שקופץ⁶⁵ עליו חולי פתאום והכביד עליו חוליו, דינו כמצוה מחמת מיתה⁶⁶.

וכן היוצא בקולר כלומר שמוציאין אותו להרגו עפ"י מלכות דינו כמצוה מחמת מיתה, ויש אומרים⁶⁷ שה"ה במפרש בים והיוצא בשיירא. שכל אחד מארבעתם אלו הוא טרוד ובהול מאד מפחד מיתה כי קרובה היא עליו, לפיכך סתם צוואתו ודבורו כמצוה מחמת מיתה, והרי דבריו ככתובים וכמסורים דמו, ומקיימין אותם אם מת, ואם ניצל ובא או עמד אפילו במקצת, ואפילו קנו מידו חוזר כדין כל מצוה מחמת מיתה.

וי"א⁶⁸ שהמפרש בים ויוצא בשיירא דבריהם ככתובים ומסורים משום שהרבה יוצאין להשתקע ונותנים מספק שמא ישתקעו שם, ולכן כשחוזרים, חוזרים גם ממתנתם, אפילו במקצת ובקנין. ולא אמרו במפרש בים ויוצא בשיירא אלא משום שמא ישתקעו שם ולא יחזרו⁶⁹, אבל לא משום שהולכים למקום סכנה, ולפיכך נראה לשיטה זו שההולך למקום סכנה ואינו יוצא חוץ למדינה, או אפילו חוץ למדינה אלא שיוצא לעסקיו וברור שאין דעתו להשתקע, אין דינו כמצוה מחמת מיתה⁷⁰.

⁶³ שו"ע ונו"כ שם ה

⁶⁴ והרמ"א שם סובר כדעת הרא"ש דדוקא בג' ימים ראשונים של החולי נקרא שכיב מרע, אבל לאחר ג' ימים דינו כמצוה מחמת מיתה. ואב"מ ל.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם ח

⁶⁶ אף בג' ימים ראשונים ויש חילוק בין שכיב מרע למצוה מחמת מיתה לענין מתנה במקצת

⁶⁷ בשו"ע ונו"כ שם והוא כדברי הר"ף והרמב"ם, משום דגבי גט אמרו שדינם כמסוכן ודעתם מיטרפת, והרא"ש חולק במפרש ויוצא בשיירא, וסובר דלא ילפינן מגט, דאה"נ דבחילי מחמת דרכם ולא גמרו דבריהם, אבל לענין מתנתם לא מסתבר, שהרי מדעתם יצאו ודעתם לחזור, ומ"מ ביוצא בקולר מודה הרא"ש, שאין לך מצוה מחמת מיתה גדול מזה. וכתב בערוה"ש שלא חלק הרא"ש אלא לענין מתנה במקצת שאין דינו כמצוה מחמת מיתה, אבל במתנה בכולה מודה שדינו כשכיב מרע.

⁶⁸ הנ"י כתב בשם הר"י יונה לפרש דעת הר"ף והרמב"ם משום שהרבה יוצאין להשתקע ונותנים מספק שמא ישתקעו שם, ולכן כשחוזרים, חוזרים גם ממתנתם, אפילו במקצת ובקנין.

⁶⁹ ובנה"מ ס"ק יב מפרש בדעת השו"ע עפ"י סברת הר"י יונה דלאו לכל מילי חשיב כמצוה מחמת מיתה, דלא חשיב כמצוה מחמת מיתה אלא משום דלא גמר ומקני אלא לאחר שיחליט אם ישתקע שם, ולפי"ז אם עשו קנין המועיל לאחר זמן כגון בשטר, הוי קנין גמור ולא בעי יפוי כת, ודוקא במקום שגמר הקנין הוא לאחר מיתה יש לחוש לכך משום דאין שטר לאחר מיתה, ולכן בעינן יפוי כת, אבל כשעשו קנין שאינו תופס לאחר זמן, כגון קנין סודר דאמרינן הדר סודר למאריה (עי' פרק ז), אף במפרש ויוצא בשיירא בעינן יפוי כת, כדין מצוה מחמת מיתה, שהרי אין דעתו להקנות אלא לאחר זמן, וכן לענין אם חזר יכול לחזור ממתנתו, כדין מצוה מחמת מיתה, ועוד מדייק הנה"מ מדברי הר"י יונה, שאם היה קנין בשטר וחזר קודם שהחליט להשתקע, ואח"כ נשתקע שם שאינו יכול לחזור, דהוי כמקנה על תנאי אם ישתקע, וכיון שלבסוף נשתקע חשיב כנתקיים התנאי ונתקיים הקנין למפרע, אבל אם לא היה קנין אלא שקונה מחמת תקנת חז"ל אפשר שלא תיקנו אלא שיחול לאחר שגמר בדעתו להשתקע, עיין שם.

⁷⁰ פתחי חושן חלק ח פרק טז הערה ז

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

וכל זה⁷¹ אינו אלא כשצוה סמוך ליציאתו, אבל אם צוה ימים קודם דינו כבריא לגמרי. וכל זה בשכיב מרע, מסוכן, יוצא בקולר, מפרש, או יוצא בשיירא, אבל אדם בריא, האומר לחבירו בדיבור בלבד שדי נתונה לך או תהא נתונה לך לא קנה⁷², אלא אם כן קנו מידו.

נחלקו הפוסקים⁷³ באמר תן לפלוני מתנה אם הוא כאומר זכה, ואף לדעת הפוסקים דהוי כזכי⁷⁴, היינו דוקא כשנותן לו עתה החפץ ואומר לו תן לפלוני, אבל אם היה כבר החפץ ביד השליח שלא ע"ד לקנות לפלוני, ואח"כ אמר לו הנותן תנהו לפלוני לכו"ע לא קנה⁷⁵.

ואפילו אמר לשנים כתבו ותנו שדה לפלוני, כל שהנותן חי ולא כתבו או שכתבו ולא נתנו יכול לחזור⁷⁶, ואם לא חזר כותבין ונותנים לו, ואם מת קודם, אין כותבין ונותנים⁷⁷.

⁷¹ בספר ארץ חיים סימן רנ בשם שו"ת אבקת רובל סימן קכד דדוקא ביום או יומיים קודם אבל לא קודם לכן, ועוד משמע מדבריו דצריך שיזכיר בשטר המתנה שעומד לצאת לחו"ל, והביא שכן הסכימו מרן הב"י וגדולי דורו לפסק זה, עיין שם. וכן ערוה"ש שם.

⁷² רמ"א חו"מ רמה א, שאינו קונה בדיבור.

⁷³ שו"ע ונו"כ חו"מ רמג ג, קבה וכתב בדיעה ראשונה (והוא דעת ר"ת) דתן אינו כזכי, וכל זמן שלא הגיע ליד המקבל יכול לחזור (נראה דלענין עני לכו"ע גם תן כזכי, ולא מצאתי, דלשון תן לא עדיף מהולך (וכתב הש"ך שם שאפילו הגיע למקום המקבל, ואפילו נתן לו מקצת המתנה יכול לחזור), ובסעיף ז שם הביא המחבר בדיעה שניה (והוא דעת הרמב"ם והרמ"ה) דתן הוי כזכי במתנה, שלא מיעטו אלא לשון הולך, עי' בב"י שם.

⁷⁴ ושונה מהולך שאינו כזכי במתנה כמו שהתבאר לעיל דף יד. דתן הוי לשון מבורר.

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם ז ואפילו תופס החפץ בידו בשעה שאמר לו, לא מהני (אלא במעמד שלשתן), כיון שלא בא לידו מתחלה לשם כך, וכפי המבואר בסמ"ע להלן, ה"ה אם החפץ בחצירו לא קנה, וכ"ש הוא מבידו, ועי' בקצה"ח סק"ד שמוצדד לפרש דדוקא בנט בעינן שמוסרו לו עתה משום דאל"ה הו"ל כטלי גיטך מע"ג קרקע, משא"כ בממון אם תן הוי כזכי מהני אפילו כשאינו מוסר לו עתה, אבל הפוסקים לא חילקו בכך.

⁷⁶ שו"ע ונו"כ רנ כד.

⁷⁷ דאין שטר לאחר מיתה, ונראה שאפילו מת בין כתיבה לנתינה ה"ז כשטר לאחר מיתה, ועי' פת"ש סק"ז, וסיים בשו"ע אא"כ קנו מידו, והיינו שאם קנו מידו אינו יכול לחזור, שכבר זכה משעת קנין, ומ"מ יכול לחזור מהשטר. פתחי חושן חלק ח פרק טו הערה נד.